

მაია ცერცვაძე

Maia Tsertsvadze

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

Georgian Technical University

**ნიკოლოზ ბარათაშვილის ირგვლივ –
ორი თარიღის დაზუსტებისათვის**

**Specifying Two Dates in Nikoloz Baratashvili's
Studies**

At different times many respected and distinguished scientists, such as Ek. Takaishvili, D. Karichashvili, P. Ingorokva, Ak. Gatsrelia, G. Leonidze, Iv. Lolashvili, S. Phirts Khalava have worked on academic editions of Nikoloz Baratashvili's writings. Their merit in this work is undoubtedly great. For more than half a century, since the last academic edition of the poet's writings (we mean the 1972 edition by Ak. Gatsrelia and Iv. Lolashvili, Tbilisi, "Soviet Georgia"), there have been a lot of noteworthy monographs, theses, researches, articles and scientific letters in Baratashvilology, the results of which must be reflected in the new academic two-volume edition of Nikoloz Baratashvili's writings and the bilingual (Georgian-English) digital chronicle of the poet's life and work. This responsible work is currently being carried out within the grant project of the Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia (#FR-23-10216).

The present article is devoted to some recent studies mainly concerned with the poet's epistolary heritage, which is an important and integral part of his work and, according to tradition, will take place in this edition with the appropriate scientific apparatus. These studies, along with others, naturally implied the work of finding new documents in archival and museum funds and reviewing the existing ones with a critical eye.

The results obtained in the works and given in the article, consider the issues of the biography of Baratashvili's family circle – his two sisters.

It should be noted, that our first aim was to verify the facts and circumstances, which, taking into account the latest Baratashviliological

studies, appeared doubtful and they need to be clarified in the academic and other scientific editions of the poet's works.

In conclusion, it should be said that basing on the currently available archival materials, we tried to shed light on several issues of the biography of Nikoloz Baratashvili's two sisters: Ekaterine Baratashvili-Eristavi and Barbare Baratashvili-Vezirishvili. The results of the research, as already mentioned, should appear both in print and electronic editions determined by the grant project, as well as in other Baratashvilological and genealogical literature.

საკვანძო სიტყვები: ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ნიკოლოზ ბარათაშვილის პირადი წერილები, ნიკოლოზ ბარათაშვილის ოჯახური წრე, ეკატერინე ბარათაშვილი-ერისთავისა, ბარბარე ბარათაშვილი-ვეზირიშვილისა.

Key words: Nikoloz Baratashvili, personal letters by Nikoloz Baratashvili, family circle of Nikoloz Baratashvili, Ekaterine Baratashvili-Eristavi, Barbare Baratashvili-Vezirishvili.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის აკადემიურ გამოცემებზე სხვადასხვა დროს იმუშავეს ისეთმა ღვაწლმოსილმა და ავტორიტეტულმა მეცნიერებმა, როგორებიც იყვნენ ექ. თაყაიშვილი, დ. კარიჭაშვილი, პ. ინგოროყვა, აკ. გაწერელია, გ. ლეონიძე, ივ. ლოლაშვილი, ს. ფირცხალავა, და სხვ. მათი დამსახურება ამ საქმეში უდავოდ დიდია. ნახევარი საუკუნეზე მეტი დროის მანძილზე, რომელიც გავიდა პოეტის თხზულებათა ბოლო აკადემიური გამოცემიდან (ვგულისხმობთ 1972 წლის გამოცემას აკ. გაწერელიას და ივ. ლოლაშვილის რედაქციით, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“) ბარათაშვილოლოგიაში დაგროვდა უამრავი საყურადღებო მონოგრაფია, სადისერტაციო ნაშრომი, გამოკვლევა, სტატია თუ სამეცნიერო წერილი, რომელთა შედეგები აუცილებლად უნდა აისახოს ნიკოლოზ ბარათა-

შვილის თხზულებათა ახალ აკადემიურ ორტომეულსა და პოეტის ცხოვრებისა და შემოქმედების ორენოვან (ქართულ-ინგლისური) ციფრულ მატრიანში. ეს საპასუხისმგებლო სამუშაო ამჟამად შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის საგრანტო პროექტის (N FR-23-10216) ფარგლებში ხორციელდება.

წანამდებარე სტატია ეძღვნება რამდენიმე ბოლოდროინდელ კვლევას, რომლებიც, ვფიქრობთ, გათვალისწინებული უნდა იქნას ამ ახალ გამოცემაში. ისინი უმთავრესად შეეხება პოეტის ეპისტოლურ მემკვიდრეობას, რომელიც მისი შემოქმედების მნიშვნელოვანი და განუყოფელი ნაწილია და ტრადიციისამებრ ამ გამოცემაშიც დაიკავებს ადგილს სათანადო სამეცნიერო აპარატის დართვით. აღნიშნულ კვლევები, სხვებთან ერთად, ბუნებრივია, გულისხმობდა საარქივო და სამუზეუმო ფონდებში ახალი დოკუმენტების მოძიებისა და ამჟამად არსებულის კრიტიკული თვალთ გადახედვის სამუშაოებს. სადღეისოდ ჩვენ მიერ ჩატარებული ამ სამუშაოების შედეგად მიღებული შედეგები, რომლებსაც ქვემოთ წარმოვადგენთ, ბარათაშვილის უახლოესი გარემოცვის – მისი ორი დის ბიოგრაფიის საკითხებს ეხება.

გვინდა აღვნიშნოთ ის გარემოება, რომ უპირველესად გადავწყვიტეთ იმ ფაქტებისა და გარემოებების გადამოწმება, რომლებიც უკანასკნელი ბარათაშვილოლოგიური კვლევების გათვალისწინებით საეჭვოდ და დასაზუსტებლად მოჩანდა პოეტის თხზულებების აკადემიურ და სხვა სამეცნიერო გამოცემებში.

საქართველოს ეროვნული არქივის ფონდებში მუშაობისას ჩვენ გავეცანით ნიკოლოზ ბარათაშვილისა და მისი ოჯახის წევრებთან დაკავშირებულ მეტრიკულ ჩანაწერებს. მათ შორის გვინდა გამოვყოთ მისი უფროსი დის ეკატერინე ბარათაშვილის ქორწინების თარიღისა და მეორე დის – ბარბარე ბარათაშვილის დაბადების თარიღის ჩანაწერები. ეკატერინე და ბარბარე (ბაბალე, როგორც მას შინაურები ეძახდნენ) ბარათაშვილები პოეტის პირადი წერილების ფიგურანტები არიან და, ცხადია, მათი ბიოგრაფიული ცნობები სათანადო განმარტებით უნდა შევიდეს როგორც წერილების კომენტარებში, ასევე პოეტის ცხოვრებისა და შემოქმედების ციფრულ მატრიანში. შევეხოთ საკითხს ვრცლად.

ბარათაშვილის და-ძმების მეტრიკულ ჩანაწერებზე საგანგებოდ იმუშავა ძირითადად ორმა მკვლევარმა, იაკობ ბალახაშვილმა, რომელმაც თავისი კვლევის შედეგები მოგვიანებით, 1967 წელს გამოაქვეყნა წიგნში „ბარათაშვილის ცხოვრება“ (ბალახაშვილი, 1967, გვ. 72-88), ხოლო უფრო ადრე – არკადი ხუნდაძემ, რომელმაც 1937 წელს გაზეთ „კომუნისტში“ გამოაქვეყნა წერილი „ნიკოლოზ ბარათაშვილის ბიოგრაფიისათვის“ (ხუნდაძე, 1937, გვ. 4). ბარათაშვილთა უახლესი გენეალოგიური კვლევები ეკუთვნის ცნობილ გენეალოგს იური ჩიქოვანს.

ეკატერინე ბარათაშვილის (1821-1853) თავად რევაზ ერისთავზე (1812-1881) დანიშვნისა და მათი ჯვრისწერის, ქორწილისა და ქორწილისშემდგომი ამბების აღწერას ეძღვნება პოეტის ოთხი პირადი წერილი, რომელთა ადრესატები არიან მისი ბიძები: სამისა – ზაქარია ორბელიანი, ხოლო ერთისა – გრიგოლ ორბელიანი. ი. ბალახაშვილი თავის წიგნში, მიუხედავად იმისა, რომ სწორად აღწერს ამ ქორწინების მზადებისა და გადადების პერიპეტიებს სათანადო წყაროებზე დაყრდნობით და მეტრიკული ჩანაწერის ნაწილიც მოჰყავს, ქორწილის დღედ მაინც ასახელებს არასწორ თარიღს: „1844 წლის 29 ივნისს შესდგა ჯვრისწერა“ (ბალახაშვილი, 1967, გვ. 75). ეს ის თარიღია, რომელზეც ბარათაშვილი ბიძამის გრიგოლს სწერს 1844 წლის 23 მაისის წერილში: „ქორწილი საპეტრეპავლობოდ გვექნება. იქნება არც კი იცოდე, როდის არის ეს დღე. – ექვს კვირას უკან, то-есть: **29 июня**“ (ხაზგასმა ყველგან ჩვენია – მ. ც.) (ბარათაშვილი, 2015, გვ. 163).

ბარათაშვილის წერილების ბოლოდროინდელ აკადემიურ და სხვა სამეცნიერო გამოცემებში ზაქარია ორბელიანთან მიწერილი აგვისტოს იმ ცნობილი წერილის კომენტარებში, სადაც პოეტი უკვე ეკატერინეს ქორწილის ამბებს აღუწერს ბიძამის ზაქარიას, ამ ქორწინების თარიღი ან არ არის განმარტებული (ბარათაშვილი, 2015, გვ. 171-189) ან იგი მიჩნეულია 1844 წლის 29 ივნისად (XIX-XX საუკუნეების... 2011, გვ. 267). იური ჩიქოვანის მიხედვით, ქორწინების თარიღია 1844 წლის 19 ივლისი (ჩიქოვანი, 2009, გვ. 8).

მეტრიკული ჩანაწერების („მეტრიჩესკი წიგნის, ნაწილი მეორე, ქორწინებით შეუღლებულთა“) გაცნობამ, რომელსაც აქვე ვურთავთ,

დაგვიდასტურა ამ თარიღის სისწორე (საეკლესიო ჩანაწერების სტილი ყველგან დაცულია):

„აღრიცხვა ქორწინებათა: 4.

თვე და დღე: ივლისის 19.

წოდება, სახელი, მამის სახელი, გვარი და სარწმუნოების აღსაარება სასიძოსი და რომლისა ქორწინებითა: პრაპოშიკი თავადი რევაზ ლუარსაბის ძე ქსნის ერისთავი. ქართველთ სარწმუნოებისა. პირველითა ქორწინებითა.

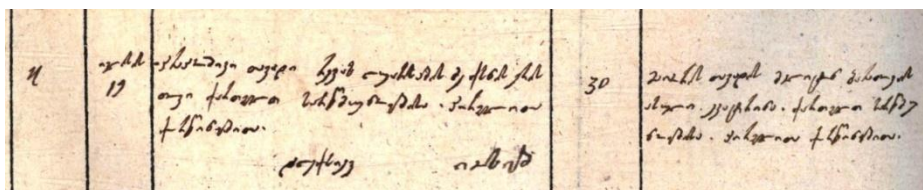
წელნი სასიძოსნი: 30

წოდება, სახელი, მამის სახელი, გვარი და სარწმუნოების აღსაარება სასძლოსანი და რომლისა ქორწინებითა: მაიორის თავადის მელიტონ ბარათოვის ასული ეკატერინა. ქართველთ სარწმუნოებისა. პირველითა ქორწინებითა.

წელნი სასძლოსანი: 22.

ვინ აღასრულა საიდუმლო: ანჩისხატის სობოროს დეკანოზი დიმიტრი ალექსიევ მესხიევი.

ვინ იყვნენ თავდებნი: სასიძოს მხრით. პრაპოშიკი თავადი გივი ბარძიმის ძე ამილახვარი. თავადი ალექსანდრე გრიგოლის ძე ჩოლოყოვი და სასძლოს მხრით. თავადი ლუარსაბ ბიძინას ძე ქსნის ერისთავი. თავადი დავით ერისთავი“ (სეა, ფონდი 489, ანაწერი 6, საქმე 510) (სურ.1).

სურ.1

მაშასადამე, 1944 წლის 19 ივლისი და არა 29 ივნისი, როგორც ამას ადრესანტი ვარაუდობს ერთ-ერთ წინარე წერილში, არის ეკატერინე ბარათაშვილის ჯვრისწერის სწორი თარიღი და ის აუცილებლად უნდა ჩასწორდეს. მეტრიკული ჩანაწერის ამ ცნობას ის მნიშვნელობაც აქვს, რომ იგი გვეხმარება ზაქარია ორბელიანთან მიწერილი ამ პირადი წერილის დათარიღებაშიც. „კატოს, ერთი თთვეც არის, გვარი დავწერეთ“, – წერს პოეტი დის ქორწინების თარიღის შესახებ და იგი ამყარებს და ემთხვევა ჩვენს იმ მოსაზრებას, რომლის

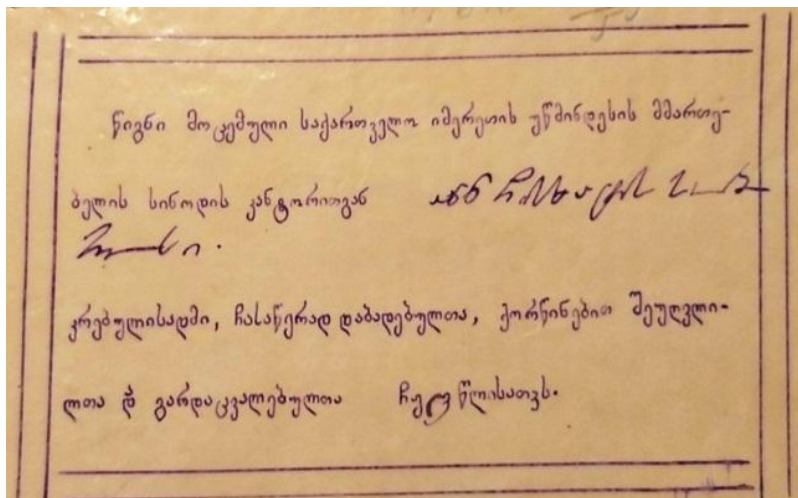
მიხედვითაც წერილი დაწერილია 1944 წლის 18 აგვისტოდან 20 აგვისტომდე პერიოდში (საკითხის შესახებ ვრცლად იხ. ცერცვაძე, 2019, გვ. 101-102).

რაც შეეხება პოეტის მეორე დას, ბარბარეს, მასთან დაკავშირებით გასარკვევია ორი საკითხი: რამდენი ბარბარე დაებადათ ბარათაშვილებს და რომელია მათი დაბადება-გარდაცვალების თარიღები. საქმე ისაა, რომ მათ რაოდენობასა და აღნიშნულ თარიღებს მკვლევრები განსხვავებულად უთითებენ.

არ. ხუნდაძის კვლევის მიხედვით, მელიტონ ბარათაშვილსა და ეფემია ორბელიანს ჰყოლიათ 14 შვილი და მათ შორის მხოლოდ ერთი ბარბარე, რომელიც დაიბადა 1826 წლის 28 აპრილს (ხუნდაძე, 1937, გვ. 4).

ი. ბალახაშვილის მიხედვით, რომელსაც კვლევა საქართველოს მმჩის ცენტრალურ არქივში ჩაუტარებია 1935 წელს, მათ ჰყავდათ 15 შვილი და მათ შორის იყო ორი ბარბარე – ერთი, დაბადებული 1825 წლის 28 აპრილს, რომელიც გარდაიცვალა იმავე წლის 16 ოქტომბერს და მეორე, რომლის დაბადების მხოლოდ წელს – 1826 – უთითებს მკვლევარი და რომელმაც სრულწლოვანებას მიაღწია (ბალახაშვილი, 1967, გვ. 60, 79-83). ეს სწორედ ის ბარბარეა (ბაბალეა), რომელიც ცოლად გაჰყვა დიმიტრი ვეზირიშვილს (1825-1898) და შეეძინა სამი შვილი, რომელმაც დაგვიტოვა საყურადღებო მოგონება თავის პოეტ ძმაზე (ბარათაშვილი, 1993, გვ. 295-296), რომელსაც ჰქონია დღეს ბარბარე ვეზირიშვილისეულ ვარიანტად სახელდებული ბარათაშვილის ლექსების ავტოგრაფული კრებული და რომელიც გარდაიცვალა საკმაოდ ხანდაზმული 1919 წლის 1 აგვისტოს (ბალახაშვილი, 1967, გვ. 80-83). ბალახაშვილი გადმოგვცემს: „*ეს ყოველმხრივ საინტერესო მეტრიკული ჩანაწერები მაშინვე კალკაზე გადავადებინე საგანგებოდ მოწვეულ პირს (ამჟამად ინახება საქართველოს სახელმწიფო ლიტერატურულ მუზეუმში*“ (ბალახაშვილი, 1967, გვ. 57). კალკაზე გადაღებულ ამ ჩანაწერებს, რომელთა ნაწილს აქვე ვაქვეყნებთ, საქართველოს ეროვნულ არქივში (სადაც ამჟამად ინახება მათი დედნები) დაცულ დოკუმენტებთან ერთად, ჩვენც გავეცანით. ყველა მათგანი მიეკუთვნება ანჩისხატის ტაძრის საეკლესიო დავთრებში გაკეთებულ ჩანაწერებს, სადაც ჩვეულებრივ ხდებოდა ნიკოლოზ ბარათაშვილის და-ძმების დაბადება-გარდაცვალების ფაქტების რე-

გისტრაცია (სურ. 2. კალკაზე გადაღებული ასლი, საინვენტარო ნომერი: სსლმ 10981-ხ).

სურ. 2.

იური ჩიქოვანის კვლევებშიც ფიგურირებს ორი ბარბარე, ოღონდ პირველი დაბადებული 1826 წელს და გარდაცვლილი 1831 წელს, ხოლო მეორე, დაბადებული 1838 წელს და გარდაცვლილი 1919 წელს. ჩიქოვანის მიხედვით მელიტონ ბარათაშვილსა და მის კანონიერ მეუღლეს შესძენიათ 16 შვილი, რომელთა შორისაა ჩვილობაში გარდაცვლილი ბარათაშვილთა კიდევ ერთი ვაჟი, დიმიტრი (1919-1919) (ჩიქოვანი, 2009, გვ. 8). როგორც ცნობილია, ამ მრავარიცხოვან შვილთა-გან სრულწლოვნებას მხოლოდ ხუთმა – ნიკოლოზმა, ეკატერინემ, ნინომ, ბარბარემ და სოფიომ მიაღწიეს. დასახელებულ მკვლევართა მოყვანილი მონაცემების შესაბამისად, ბარათაშვილოლოგიურ და სხვა სპეციალურ ლიტერატურაში ბარბარე ბარათაშვილის დაბადების წლად მითითებულია ზოგან 1825 (ბარათაშვილი, 1968, გვ. 212), (ბარათაშვილი, 1972, გვ. 226), (XIX-XX საუკუნეების... 2011, გვ. 283), ზოგან 1826 (ბარათაშვილი, 2015, გვ.141) და ზოგან 1838 წელი (ჩიქოვანი, 2009, გვ. 8).

თვალი გადავავლოთ საარქივო დოკუმენტებს.

1825 წელს დაბადებულ ბარბარეზე, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, თითქოსდა საეკლესიო ჩანაწერებზე დაყრდნობით, ი. ბალახაშვილი წერს, რომ ის დაიბადა 28 აპრილს, ხოლო 1826 წელს დაბადებული

ბარბარეს დაბადების თვესა და რიცხვს არ უთითებს. საეკლესიო ჩანაწერების გულდასმით გადამოწმების შემდეგ აღმოჩნდა, რომ პირველი „ბარბარე“ დაბადებულია არა 1825 წლის, არამედ 1826 წლის 28 აპრილს. გავეცანით აგრეთვე 1831 წლის 16 ოქტომბრის ჩანაწერს „ბარბარეს“ გარდაცვალების შესახებ. მოგვყავს ისინი სრულად.

1. დაბადების ჩანაწერი:

„ნაწილი პირველი დაბადებულთათვის ჩყკვ-ს (1826) წლისა №

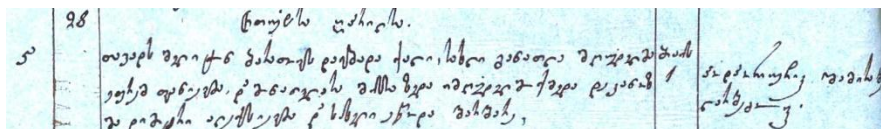
დედათა სქესი: 5

რიცხვი დაბადების დღისა: 28

ვის ვინ დაებადა, ვინ განათლა სახლი და მონათლა, რა სახელი დაერქვა ახლად შობილსა: თუესა აპრილსა. თავადს მელიტონ ბარათოვს დაებადა ქალი, სახლი განათლა მღვდელმა ევრემ ფანიევმა, და მონათვლასა მისსა ზედა იმღვდელმოქმედა დეკანოზმა დიმიტრი ალექსიევმა და სახელი ეწოდა ბარბარე.

რიცხვი მონათლვის დღისა: მაის 1.

ვინ იყვნენ მიმრქმულად ანუ ნათლიად: პოდპორუჩიკ შამირაბეგ ალარბეგოვი (სეა, ფონდი 489, ანაწერი 6, საქმე 31) (სურ. 3.)

სურ. 3

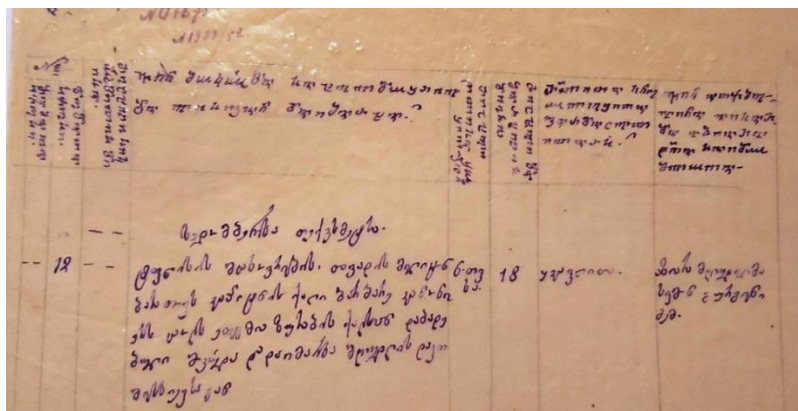
ეს ჩანაწერი სრული სიზუსტით, ი. ბალახაშვილს მიკუთვნებული აქვს თითქოსდა 1825 წელს დაბადებული ბარბარესათვის. მისი გარდაცვალების ჩანაწერად კი იმოწმებს ქვემოთ მოყვანილი 1831 წლის მეტრიკული ჩანაწერის ტექსტს, რომლის სიზუსტესაც ვადასტურებთ და რომელშიც დაფიქსირებულ წელს იგი არ უთითებს, უთითებს მხოლოდ მის თვესა და რიცხვს. ამასთან წერს, რომ „ბარბარემ რამდენიმე თვე იცოცხლა“ (ბალახაშვილი, 1967, გვ. 79).

2. გარდაცვალების ჩანაწერი 1831 წლისა:

„ოკდომბერსა 16, ტფილისის მცხოვრების თავადის მელიტონ ბარათოვის კაპიტნის ქალი ბარბარე კონონიერის ცოლს ეფემია ზუ-

რაზის ქალთან დაბადებული მოკუდა და დაიმარხა მღვდლის დავით მესხიევისაგან, ყვავილითა, აზიარა მღვდელმა სვიმონ გურგენიძემ“ (სეა, ფონდი 489, ანაწერი 7, საქმე 241). იქვე აღნიშნულია, რომ ბავშვი გარდაიცვალა „6 თვისა“ (სურ. 4. კალკაზე გადაღებული ასლი, საინვენტარო ნომერი: სსლმ 1098-ხ).

სურ. 4.

მამასადამე, თუ ეს ჩანაწერი სწორია, ბარბარე დაბადებული უნდა იყოს იმავე, 1831 წელს. ამ წელს დაბადებული „ბარბარე“ კი მეტრიკულ ჩანაწერებში არ გვხვდება, მაგრამ ამავე წელს, გვხვდება ბარათაშვილთა კიდევ ერთი ქალის – ელენეს დაბადების ჩანაწერი:

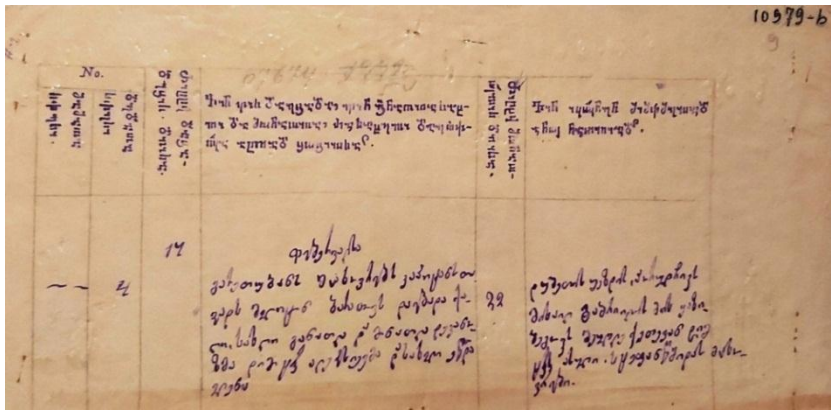
„დედათა სქესი: 4

რიცხვი დაბადების დღისა: 14

ვის ვინ დაეხდა, ვინ განათლა სახლი და მონათლა, რა სახელი დაერქვა ახლად შობილსა: ჭებერვალსა გარეთუბანს მცხოვრებს კაპიტანს თავადს მელიტონ ბარათოვს დაეხდა ქალი, სახლი განათლა და მონათლა დეკანოზმა დიმიტრი ალექსიევმა და სახელი ეწოდა ელენა.

რიცხვი მონათლვის დღისა: 22.

ვინ იყვნენ მიმრქმულად ანუ ნათლიად: დუშეთის უეზდის, პორუდჩიკის მიხაილ გაბრიილის ძის ყაზიბეგოვის მეუღლე ქეთევან დიმიტრის ასული, სტეფანწმინდას მცხოვრები“ (სეა, ფონდი 489, ანაწერი 7, საქმე 241) (სურ. 5. – კალკაზე გადაღებული ასლი, საინვენტარო ნომერი: სსლმ 10979-ხ).

სურ. 5.

ამ ჩანაწერების გულდასმით გაცნობის შემდეგ შეიძლება ითქვას, რომ ისინი შეიცავს შეცდომას. არქივარიუსთა განმარტებით ასეთი შემთხვევები ზოგჯერ ფიქსირდება მეტრიკულ და სხვა საარქივო ჩანაწერებში. შეცდომა ან გარდაცვლილი ბავშვის სახელში და „ბარბარეს“ ნაცვლად უნდა ეწეროს „ელენე“, რადგან გარდაცლილის ასაკი – „6 თვისა“ – მხოლოდ მას შეესაბამება, ან თუ ეს ჩანაწერი ნამდვილად 1825 წელს დაბადებულ ბარბარეს მიემართება, მაშინ შეცდომაა გარდაცვლილის ასაკში, რომელიც ამ დროს ექვსი წლის უნდა ყოფილიყო. ამ შეუსაბამობამ, როგორც ჩანს, მიიქცია ი. ბალახაშვილის ყურადღება და მან მისი შემდეგნაირი ახსნა შემოგვთავაზა – ბარბარეს გარდაცვალების შესახებ უტყუარი ჩანაწერი, რომელიც ზემოთ დავიმოწმეთ, ანუ თარიღი 1831 წლის 16 ოქტომბერი, თავის წიგნში, ვფიქრობთ, ლოგიკურად, მიაწერა ელენეს: „*ელენე გარდაიცვალა იმავე წლის 16 ოქტომბერს, ყვავილისაგან*“ (ბალახაშვილი, 1967, გვ. 83). ჩვენ ვიზიარებთ ამ თვალსაზრისს კიდევ ერთი არგუმენტის გამო. 1831 წელს დაბადებული ელენეს გარდაცვალების ჩანაწერი არ გვხვდება არსად სხვაგან, არადა ის რომ მართლაც გარდაცვლილია 1836 წლისთვის, ამის უტყუარი დასტურია ის, რომ ბარათაშვილთა ოჯახში ამ წლის მარტში დაიბადა კიდევ ერთი ელენე და, ბუნებრივია, მას ელენეს აღარ დაარქმევდნენ მშობლები, პირველი ელენე რომ ცოცხალი ყოფილიყო.

ზემოთქმულის საფუძველზე მივიჩნევთ, რომ ბარბარე ბარათაშვილი ნამდვილად დაიბადა 1826 წლის და არა 1825 წლის 28 აპრილს და ის 1831 წლის 16 ოქტომბერს არ გარდაცვლილა, ანუ ი. ბალახა-

შვილის ცნობა ორი ბარბარეს შესახებ არასწორია. იგი ცოცხალია ამ დროისათვის.

მკვლევრის შეცდომა, ვფიქრობთ, გამოწვეულია 1826 წლის აღმნიშვნელი ასოითი ექვივალენტის „ჩყკვ-ს“ არასწორი წაკითხვით, კერძოდ, შესაძლებელია, ერთ-ერთი წაკითხვისას ასო „ვინ“ მან „ენ“-ს მიაშვავსა, რომელიც აღნიშნავს 5 ერთეულს.

რაც შეეხება იური ჩიქოვანის გენეალოგიურ კვლევებს, პირველი ბარბარე დაიბადა 1826 წელს და გარდაიცვალა 1831 წელს, ხოლო მეორე ბარბარე დაიბადა 1838 წელს და გარდაიცვალა 1919 წელს. სამწუხაროდ, განსხვავებით ნიკოლოზ ბარათაშვილის სრულწლოვანებას მიღწეული ოთხი დისგან, გენეალოგი უთითებს მეორე ბარბარეს მხოლოდ დაბადების წელს და არა თვესა და რიცხვს (ჩიქოვანი, 2009, გვ. 8-9).

შევეცადოთ ამ შეუსაბამობებში გარკვევას. ბარბარე ბარათაშვილი, როგორც აღვნიშნეთ, ნიკოლოზ ბარათაშვილის და გრიგოლ ორბელიანის წერილების ფიგურანტია. გრიგოლ ორბელიანი, რომელსაც უდიდესი ღვაწლი აქვს თავისი დისშვილების პატრონობის, მათ შორის მათი გათხოვებისა და გამზითვების საქმეში, თავის რძალს, ქეთევან ორბელიანს 1849 წლის 3 ივნისის და 9 დეკემბრის წერილებში სთხოვს უშოვოს შესაფერისი საქმრო ბარბარეს:

„ძალუაჯან! გეთაყვანე, ერთი იფიქრეთ კარგად და უშოვნეთ შესაფერი ქმარი ჩემს დისწულს ბაბალეს, ესე იგი ეფემიას ქალსა. ჩემის მხრით შემძლიან მივსცე ასი თუმანი თეთრი სიქა მანათი მზითვად. – აბა ამაზე დაელაპარაკეთ იმის დასა კატოსაცა“; „ამასწინად გთხოვე ძალუავ, რომ ეგებ ერთი კარგი სასიძო იშოვნოთ სადმე ბაბალესათვის, რომლისათვი[სცა] გადმიდვია ასი თუმანი მზითვად. მეტი არ შემძლიან, – კახეთში ანუ ქართლში მოსძებნეთ როგორმე ჩემო ძალუავ“ (XIX-XX საუკუნეების... 2012, გვ. 123, 134).

თუ ბარბარე, როგორც ამას ი. ჩიქოვანი გვამცნობს, მართლაც 1838 წელსაა დაბადებული, ამ დროისათვის ის 11 წლის უნდა იყოს და ნაკლებად სარწმუნოა, რომ ამ ასაკში ბიძამისი ზრუნავდეს მისი და არა, ვთქვათ, მისი უფროსი დის ნინოს, გათხოვებაზე, რომელიც 1829 წელსაა დაბადებული და იმ დროს ოცი წლისაა ჯერ კიდევ გასა-

თხოვარი, ხოლო თუ ბარბარე 1926 წელსაა დაბადებული, საფიქრებელია, რომ ოცდასამი წლის ქალიშვილის გათხოვებისათვის გრიგოლ ორბელიანი მეტად ირჯებოდეს. ჩვენ ვერ მივაკვლიეთ მეტრიკულ ჩანაწერს, რომლის მიხედვითაც ბარბარე ბარათაშვილი 1838 წელს და მის მახლობელ რომელიმე წელს იქნებოდა დაბადებული. გვინდა ყურადღება იმაზეც გავამახვილოთ, რა თანმიმდევრობით ჩამოთვლის ნიკოლოზ ბარათაშვილი თავის დებს ბიძამის გრიგოლთან გაგზავნილ 1843 წლის 21 აგვისტოს წერილში, როცა ის მას მათ მაგივრად მოკითხვას უთვლის: „*მამამ, ფეფომ, კატომ, ბაბალემ, ნინუცამ და აპლიკუტილამ*“ (უმცროსი დის სოფიოს სააღერსო სახელი – მ.ც.) მოგიკითხეს“ - ო (ნ. ბარათაშვილი, 2015, გვ. 117). როგორც ვხედავთ, აქ ბარბარე 1821 წელს დაბადებულ „კატოსა“ და 1829 წელს დაბადებულ ნინოს შორისაა მოხსენიებული. იგივე წყობა გვხვდება გრიგოლ ორბელიანის წერილებში, სადაც ის ასევე მოიკითხავს თავის დისშვილებს და „ბაბალეს“ „კატოს“ შემდეგ ახსენებს: „*მელიტონ, ეფემია, კატო და ბაბალე ჩამოპროშტე*“ – 1843 წლის 6 მაისის წერილიდან ილია ორბელიანისადმი (XIX-XX საუკუნეების... 2012, გვ. 148). ცხადია, მხოლოდ სახელთა თანმიმდევრობის არგუმენტზე დაყრდნობა საკმარისი არ არის საკითხის კვლევისას – ის მხოლოდ სხვა არგუმენტების გასამყარებლად მოვიხმეთ. ამიტომ ვფიქრობთ, რომ ბარათაშვილებს ჰყავდათ მხოლოდ ერთი ბარბარე, დაბადებული 1826 წელს, რომელიც ხანდაზმული გარდაიცვალა და რაც ემთხვევა არკადი ხუნდაძის კვლევას.

რაც შეეხება ბარბარეს გარდაცვალებას, ამ საკითხში ყველა მკვლევარი თანხმდება და ეფუძნება შესაბამის მეტრიკულ ჩანაწერს თბილისის იოანე ღვთისმეტყველის მონასტრისა, რომლის გალავანშიც დაუკრძალავთ ბარბარე და რომლის საფლავიც დღეს, სამწუხაროდ, აღარ ჩანს. „*ქვრივი ბარბარე მელიტონის ასული ვეზირიშვილისა*“ 1919 წლის 1 აგვისტოს გარდაცვლილა „*მოხუცებულები-საგან*“ და დაუკრძალავთ 3 აგვისტოს (სურ. 6. კალკაზე გადაღებული ასლი, საინვენტარო ნომერი: სსლმ 10989-ბ). ეჭვს იწვევს, რა თქმა უნდა, ასაკი გარდაცვალებულისა – 106 წელი, რომლის მიხედვითაც იგი 1813 წელს უნდა იყოს დაბადებული და, მამასადამე, თავის პოეტ ძმაზე უფროსი გამოდის, რაც არასწორია, რადგან უამრავი წყაროთი ცნობილია, რომ ნიკოლოზი იყო პირველი შვილი, პირმშო

ბარათაშვილთა ოჯახში. ეს კიდეც ერთი ნიმუშია საარქივო, მათ შორის მეტრიკული ჩანაწერების უზუსტობის შემთხვევებისა, რაც ზემოთაც აღვნიშნეთ და რაც უნდა გასწორდეს მათთან სხვა წყაროებისა და კვლევების შეჯერებით.

ბარათაშვილთა ოჯახში		მეტი	წოდება სახელი, მამის სახელი და გარდაცვალებული	წელი	ჩანაწერი
მამის	მამის	მამის	მამის	მამის	მამის
18	აგვისტო	13	ქ. ბარათაშვილის ოჯახში	1826	წლის 28 აპრილს დაბადებულა და 1919 წლის 1 აგვისტოს გარდაცვლილა.

სურ. 6.

დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ წარმოდგენილი კვლევით ამჟამად არსებულ საარქივო მასალებზე დაყრდნობით ჩვენ შევეცადეთ ნათელი მოგვეფინა ნიკოლოზ ბარათაშვილის ორი დის ბიოგრაფიის შემდეგი საკითხებისათვის: განვსაზღვრეთ ეკატერინე ბარათაშვილის ქორწინების ზუსტი თარიღი და დავადგინეთ, რომ ბარათაშვილთა ოჯახში ჰყოლიათ მხოლოდ ერთი ქალიშვილი, ვისთვისაც ბარბარე (ბაბალე) დაურქმევიათ და რომელიც 1826 წლის 28 აპრილს დაბადებულა და 1919 წლის 1 აგვისტოს გარდაცვლილა. კვლევის შედეგები, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, უნდა აისახოს როგორც საგრანტო პროექტით განსაზღვრულ ბეჭდვით და ელექტრონულ გამოცემებში, ასევე სხვა ბარათაშვილოლოგიურ და გენეალოგიურ ლიტერატურაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ბალახაშვილი, ი. (1967). ბარათაშვილის ცხოვრება, თბილისი: „ლიტერატურა და ხელოვნება“.
- ბარათაშვილი, ნ. (1968). თხზულებანი. გრ. აბაშიძის, პ. ინგოროყვას და სხვ. რედაქციით, თბილისი: „საბჭოთა საქართველო“.
- ბარათაშვილი, ნ. (1972). თხზულებანი. აკ. გაწერელიას და ივ. ლოლაშვილის რედაქციით, თბილისი: „საბჭოთა საქართველო“.
- ბარათაშვილი, ნ. (1993). ლექსები, ბედი ქართლისა, წერილები სამსონ ფირცხლავას რედაქციით. ტფ., 1922 (რეპრინტული გამოცემა), თბილისი: „მერანი“.
- XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა 2011: ტ. I. ალექსანდრე ჭავჭავაძე, სოლომონ დოდაშვილი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი. ქ. გიგაშვილის და მ. ნინიძის რედაქციით, თბილისი: „უნივერსალი“.
- XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა 2012: ტ. II. გრიგოლ ორბელიანი (ნაწილი I). ქ. გიგაშვილის და მ. ნინიძის რედაქციით, თბილისი: „საარი“.
- XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა 2012: ტ. III. გრიგოლ ორბელიანი (ნაწილი II). ქ. გიგაშვილის და მ. ნინიძის რედაქციით, თბილისი: „საარი“.
- ბარათაშვილი, ნ. (2015). პირადი წერილები. მოამზადა, შესავალი, კომენტარები, სამიებლები და გენეალოგიური ტაბულები დაურთო მ. ცერცვაძემ, თბილისი: „არტანუჯი“.
- ჩიქოვანი, ი. (2009). თავად ბარათაშვილთა საგვარეულო.
http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/6820/1/Chiqovani_Iuri.pdf.
- ცერცვაძე, მ. (2019). XIX საუკუნის პირველი ნახევრის საქართველოს საზოგადოებრივი გარემო ნიკოლოზ ბარათაშვილის ეპისტოლური მემკვიდრეობის მიხედვით (ახალი ასპექტები, კვლევა, ანალიზი), თბილისი: „მერიდიანი“.
- ხუნდაძე, არ. (1937). ნიკოლოზ ბარათაშვილის ბიოგრაფიისათვის. გაზ. „კომუნისტი“, 1937, 14 მარტი, 59.

References:

- Balakhshvili, I. (1967). Baratashvilis Tskhovreba. [Baratashvili's life]. Tbilisi: „Lit'erat'ura da Khelovneba“.
- Baratashvili, N. (1968). Tkhzulebani. [Writings]. Gr. Abashidzis, P'. Ingorok'vas da Skhv. Redaktsiit, Tbilisi: „Sabch'ota Sakartvelo“.
- Baratashvili, N. (1972). Tkhzulebani. [Writings]. Ak'. Gats'erelias da Iv. lolashvilis Redaktsiit, Tbilisi: „Sabch'ota Sakartvelo“.
- Baratashvili, N. (1993). Leksebi, Bedi Kartlisa, Ts'erilebi. [Poems, Fate of Kartli, Letters]. Samson Pirtskhalavas Redaktsiit. T'p.1922 (rep'rint'uli gamotsema), Tbilisi: „Merani“.
- Baratashvili, N. (2015). P'iradi Ts'erilebi. [Personal Letter]. Moamzada, shesavali, K'oment'arebi, Sadzielebi da Genealogiuri T'abulebi Daurto M. Tsertsvadzem, Tbilisi: „Art'anuji“.
- Chikovani, I. (2009). Tavad Baratashvilita Sagvareulo. [Principality of Baratashvili]. http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/6820/1/Chiqovani_Iuri.pdf
- XIX-XX Sauk'uneebis Kartvel Mts'eralta Ep'ist'oluri Memk'vidreoba (2011). [Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries]. T'. I. Aleksandre Ch'avch'avadze, Solomon Dodashvili, Nik'oloz Baratashvili. K. Gigashvilis da M. Ninidzis redaktsiit, Tbilisi: „Universal“.
- XIX-XX Sauk'uneebis Kartvel Mts'eralta Ep'ist'oluri Memk'vidreoba (2012). [Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries]. T'. II. Grigol Orbeliani (Nats'ili I). K. Gigashvilis da M. Ninidzis Redaktsiit, Tbilisi: „Saari“.
- XIX-XX Sauk'uneebis Kartvel Mts'eralta Ep'ist'oluri Memk'vidreoba (2012) [Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries]. t'. III. Grigol Orbeliani (nats'ili II). K. Gigashvilis da M. Ninidzis Redaktsiit, Tbilisi: „Saari“.
- Khundadze, Ar. (1937). Nik'oloz Baratashvilis Biografiisatvis. [For the biography of Nikoloz Baratashvili]. gaz. „K'omunist'i“, 1937, 14 mart'i, 59.
- Tsertsvadze, M. (2019). XIX Sauk'unis P'irveli Nakhevrts Saqartvelos Sazogadoeb-rivi Garemo Nik'oloz Baratashvilis Ep'ist'oluri Memk'vidreobis Mikhedvit. [The social environment of Georgia in the first part of the 19th century as reflected in the epistolary heritage of Nikoloz Baratashvili]. Akhali Asp'ektebi, K'vleva, Analizi. Tbilisi: „Meridiani“.